

ВИСНОВОК

про наукову новизну, теоретичне та практичне значення результатів дисертації

Зуб Алли Василівни

«Взаємодія органів публічної влади з інститутами громадянського суспільства в системі управління інклюзивною освітою в Україні», що подається на здобуття наукового ступеня доктора філософії з галузі знань 28 – Публічне управління та адміністрування за спеціальністю 281 – Публічне управління та адміністрування

1. Оцінка роботи здобувача у процесі підготовки дисертації і виконання індивідуального плану навчальної та наукової роботи

Здобувачка Зуб Алла Василівна виконала Індивідуальний план освітньо-наукової програми підготовки доктора філософії в повному обсязі – 60 кредитів ECTS. Успішно склала іспити з наступних дисциплін: «Концептуальні засади розвитку публічного управління та адміністрування», «Публічна політика», «Управління суспільним розвитком», «Концептуальні засади сучасного наукового пізнання», «Етика та світоглядні засади наукової діяльності», «Методологічне забезпечення досліджень публічного управління та адміністрування», «Методологічне забезпечення освітньої діяльності», «Управління проектами», «Комунікативні аспекти діяльності дослідника», «Основи наукового мовлення», «Інформаційні технології у науковій діяльності», «Іноземна мова в професійній діяльності дослідника публічного управління та адміністрування», «Інформаційно-аналітична складова публічного управління», «Глобальне врядування і між рівневі відносини у публічному управлінні», «Демократія участі та комунікації в публічному управлінні та пройшов педагогічну практику».

У процесі навчання Зуб А.В. набула усіх необхідних компетентностей, теоретичних знань, умінь і навичок, визначених Стандартом вищої освіти третього освітньо-наукового рівня за спеціальністю 281 «Публічне управління та адміністрування».

Всі заплановані види робіт були виконані своєчасно. Здобувачка плідно співпрацювала з науковим керівником, колективом кафедри права, національної безпеки та європейської інтеграції, науковцями Навчально-наукового інституту «Інститут державного управління» Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна протягом усього терміну навчання в аспірантурі.

2. Обґрунтування вибору теми дослідження

Інклюзивна освіта відноситься до однієї з найбільш успішних складових загальноосвітніх реформ. Зміцнюються її інституційні засади та ресурсне забезпечення, постійно вдосконалюється законодавчий супровід. В умовах

повномасштабної війни відбувається підвищення рівня інвалідизації суспільства з одночасною гуманізацією освітньої системи, впровадженням безбар'єрності як складової публічної політики.

Важливою складовою актуальності є прийняття засадничих документів, що визначають стратегічні напрямки розвитку інклюзивного, відкритого суспільства, повноцінна реалізація яких відтермінована через повномасштабне вторгнення. В цих документах, вперше за роки незалежності, проблема створення безбар'єрного середовища розглядається в контексті інших складових суспільного розвитку, а не обмежується лише взаємодією органів влади з особами з інвалідністю.

Критично необхідним для повноцінного функціонування системи інклюзивної освіти є вирішення кадрового питання. Важливим для фізичної доступності закладів загальної середньої освіти є забезпечення прав осіб з інвалідністю під час дії воєнного стану, зокрема в ході створення споруд та об'єктів цивільного захисту населення та в процесі повоєнного відновлення на загальнодержавному, регіональному та місцевому рівнях під час відбудови життєвого простору.

3. Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами

У роботі представлено результати наукових досліджень, що проводились авторкою в межах науково-дослідної роботи кафедри права, національної безпеки та європейської інтеграції Навчально-наукового інституту «Інститут державного управління» Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна «Реалізація державної соціальної політики органами місцевого самоврядування в умовах децентралізації» (номер державної реєстрації 0120U105741). Авторкою обґрунтовано перспективи використання інструментів співпраці ОМС та ІГС у забезпеченні освітніх прав дітей з інвалідністю на рівні територіальної громади.

4. Особистий внесок дисертанта в отриманні наукових результатів та їх новизна

Дисертація є самостійно виконаною науковою працею. Усі сформульовані в ній висновки, теоретичні положення та пропозиції ґрунтуються на особистих дослідженнях. У дисертації не використовувались ідеї співвиконавців науково-дослідної роботи.

5. Обґрунтованість і достовірність наукових положень, висновків і рекомендацій, які захищаються

Викладені у дисертаційній роботі наукові положення, висновки та

рекомендації відповідають вимогам щодо такого виду наукових досліджень. Обґрунтованість наукових положень, висновків і рекомендацій дисертації підтверджується використанням авторкою фундаментальних положень теорії публічного управління та адміністрування, досліджень українських та зарубіжних учених, а також фактом опрацювання нею значного масиву теоретичних та емпіричних даних, а також результатів особисто проведених польових досліджень (анкетування, глибинні інтерв'ю, фокус-групові інтерв'ю). Крім того, обґрунтованість отриманих результатів підтверджується застосуваннями низки різноманітних методів дослідження, їх позитивною оцінкою в процесі апробації на науково-практичних конференціях, круглих столах, конгресах, а також публікаціями у наукових виданнях, у яких висвітлено основні результати дослідження.

6. Наукове, теоретичне та практичне значення результатів дисертації

Наукова новизна одержаних результатів полягає в обґрунтуванні теоретичних основ і розробки практичних рекомендацій з удосконалення публічного управління захистом прав дітей в Україні.

Найважливішими результатами, що характеризують наукову новизну і розкривають логіку й зміст дисертації, є такі:

уперше:

- узагальнено досвід публічного управління інклюзивною освітою в умовах повномасштабної війни в Україні. Визначено його особливості, суперечності та перспективні напрями розвитку. Доведено, що в умовах відновлення територіальних громад завданням для органів місцевого самоврядування є розробка універсальних дієвих алгоритмів забезпечення законних інтересів осіб з ООП в ході підготовки Програм комплексного відновлення, Планів відновлення та розвитку територіальних громад. Показано, що міжнародні партнери України готові вкладати фінансові ресурси в створення інклюзивних та безпечних освітніх просторів, але для цього дані проєкти мають бути включені в переліки пріоритетних потреб територіальних громад.

удосконалено:

- нормативні засоби забезпечення доступності освіти для осіб з особливими потребами, що полягають в необхідності доповнення відомчих актів Міністерства освіти і науки України, а також методичних рекомендації ДСНС України в частині обов'язкового створення умов для перебування осіб з інвалідністю в безпечних освітніх просторах, укриттях та інших об'єктах цивільного захисту населення;

- організаційний механізм забезпечення освітніх та соціальних прав дітей з інвалідністю шляхом утворення міждисциплінарних команд в ЗЗСО, що

мають складатись не лише з штатних працівників закладу (психолог, логопед, соціальний педагог) але й з кваліфікованих представників інститутів громадянського суспільства.

дістали подальшого розвитку:

- узагальнення закордонного досвіду надання освіти для дітей з інвалідністю на місцевому рівні та розробка інструментів його використання в умовах системи інклюзивної освіти в Україні. Безперечно сильними сторонами міжнародного досвіду, гідними залучення до публічної політики інклюзивної освіти є: парадигмальність (сприйняття інклюзивної освіти як звичної норми, але не як особливості); автономність (ЗЗСО мають широкі права в методичному забезпеченні освіти дітей з ООП); вимірювальність (рівень знань дітей з ООП регулярно обстежується за допомогою тестових методик);

- організаційний механізм впровадження інклюзивного навчання. Доведено, що в реаліях сучасної Української держави, 100% деінституціоналізація є неможливою. Певний відсоток дітей з окремими нозологіями не може бути переведений на постійне навчання до закладів загальної середньої освіти, а має навчатися в спеціальних класах ЗЗСО, або в спеціальних ЗЗСО;

- використання фінансового механізму удосконалення публічної політики інклюзивної освіти, що полягає у створенні можливостей для ОМС для розв'язання проблеми низьких заробітних плат в межах чинного законодавства, шляхом встановлення відповідним фахівцям спеціальної доплати. Так, у відповідності до п.3 ст. 24 профільного закону: «Засновник закладу освіти та/або заклад освіти має право встановлювати додаткові види та розміри доплат, підвищення окладів за рахунок власних надходжень»;

- інформаційна складова інклюзивної освіти в частині популяризації кращих практик надання освітніх послуг для дітей з ООП. Одними з основних об'єктів посиленого інформаційного впливу мають бути як батьки дітей з ООП так і батьки нормо-типових дітей, дієвим інструментом може виступати і «зворотня інклюзія».

Практичне значення одержаних результатів полягає у можливості використання отриманих науково-практичних ідей, положень і висновків у діяльності органів публічної влади при вдосконаленні публічної політики захисту прав дітей в Україні в умовах повномасштабної війни та повоєнного відновлення.

Сформульовані в дисертації положення, висновки та рекомендації мають практичне значення й адресну спрямованість, що підтверджують відповідні довідки про впровадження результатів дослідження. Вони використані в роботі: Головного управління Національної соціальної сервісної служби України в

Харківській області. Запропоновані практичні рекомендації сприяють профілактиці порушень щодо забезпечення гарантій державної підтримки дітей-сиріт, дітей, позбавлених батьківського піклування, та осіб з їх числа, які перебувають на повному державному утриманні. Основні положення дисертаційного дослідження використовуються в ході проведення роз'яснювальної роботи з представниками закладів освіти (фахової передвищої та професійно-технічної) щодо дотримання Закону України «Про забезпечення організаційно-правових умов соціального захисту дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування», Постанови Кабінету Міністрів «Про поліпшення виховання, навчання, соціального захисту та матеріального забезпечення дітей-сиріт і дітей, позбавлених батьківського піклування» та інших нормативно-правових актів (Довідка № 04.1-05/06 від 06.03.2025р.).

Також результати дисертаційного дослідження використовуються в діяльності Регіонального центру підвищення кваліфікації Київської області (РЦПК), зокрема при проведенні занять в межах загальних короткострокових та загальних професійних (сертифікатних) програм підвищення кваліфікації для державних службовців – ЗКППК «Про активізацію роботи щодо забезпечення прав людей з інвалідністю», при викладанні тематичних семінарів: «Реалізація Національної стратегії безбар'єрності до 2030р. на місцевому рівні: інструменти та перспективи», «Соціальний та гуманітарний розвиток територіальних громад в умовах воєнного стану» (2022р., 2023р.) та ін. Також запропоновані рекомендації включені до методичних матеріалів «Безбар'єрне середовище в територіальній громаді: практики створення та забезпечення», що використовуються співробітниками РЦПК в освітньому процесі у 2023, 2024 та 2025рр. (Довідка № №43-11/22 від 06.03.2025р.).

7. Повнота викладення матеріалів дисертації в роботах, опублікованих автором

Публікації Зуб А.В. відповідають п. 8 «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12.01.2022 р. № 44.

Основні положення дисертації викладено в 13 наукових публікаціях, з них 4 статті у наукових фахових виданнях України, 9 тез доповідей у матеріалах науково-практичних конференцій.

Публікації у наукових фахових виданнях України:

1. Меляков А.В., Зуб А.В., Машкіна О.І., Освітній омбудсман в Україні: функції, повноваження, напрями діяльності. *Актуальні проблеми державного управління* : зб. наук. праць. Х. : Вид-во ХарПІ НАДУ «Магістр». 2019. № 1(55). С.190-197. DOI: <https://doi.org/10.34213/ap.19.01.25>

URL: <https://periodicals.karazin.ua/apdu/article/view/20288>

Ключові слова: освітній омбудсмен, управління освітою, права людини

2. Меляков А.В., Зуб А.В. Політика інклюзії як засіб гуманізації сфери загальної середньої освіти. *Теорія та практика державного управління: зб. наук. пр.* Х. : Вид-во ХарПІ НАДУ «Магістр», 2019. № 2. С. 151-158. DOI: <https://doi.org/10.34213/tp.19.02.19>

URL: <https://periodicals.karazin.ua/tpdu/article/view/20632>

Ключові слова: інклюзія, освітні потреби, права дітей, державне управління, гуманітарна політика.

3. Зуб А.В. Роль органів місцевого самоврядування у забезпеченні інклюзивного навчання дітей на рівні територіальної громади. *Наукові перспективи* : журнал. Київ, 2025. Вип. 5 (59). 2025. Подано до друку. DOI:

Ключові слова: інклюзивна освіта, освітні потреби дітей, місцеве самоврядування, громадські організації, гуманітарна політика.

4. Зуб А.В. Особливості реалізації публічної політики інклюзивної освіти в умовах воєнного стану. *Успіхи і досягнення в науці* : журнал. Київ, 2025. Вип. 6 (16). 2025. Подано до друку. DOI:

Ключові слова: особливі освітні потреби дітей, інститути громадянського суспільства, відновлення, повномасштабна війна, безпечне освітнє середовище.

Наукові праці, які засвідчують апробацію матеріалів дисертації:

1. Зуб А.В., Меляков А.В. Місце органів місцевого самоврядування в системі фінансового забезпечення освітніх прав осіб з інвалідністю. *Становлення та розвиток місцевого самоврядування в Україні*. Збірник тез X Всеукраїнської науково-практичної конференції (м. Хмельницький, 7 грудня 2021 року). Хмельницький : ХУУП ім. Леоніда Юзькова, 2021. С. 38-40.

2. Зуб А.В. Проблеми реалізації публічної політики інклюзивної освіти на місцевому рівні. Збірник тез Міжнародної науково-практичної конференції «Публічне управління в Україні: виклики сьогодення та глобальні імперативи». (м. Хмельницький, 11 лютого 2022 року). Хмельницький : Хмельницький університет управління та права імені Леоніда Юзькова, 2022. С. 32-34.

3. Зуб А. В. Роль органів публічної влади в забезпеченні права на освіту для дітей з особливими потребами. Правові засади організації та здійснення публічної влади: збірник тез VI Міжнародної науково-практичної конференції

(м. Хмельницький, 31 березня 2023 року). Хмельницький : Хмельницький університет управління та права імені Леоніда Юзькова, 2023. С.189-192.

4. Меляков А.В., Зуб А.В., Машкіна О.І. Механізми захисту прав учасників освітнього процесу в середніх навчальних закладах України // Публічне управління XXI століття: портал можливостей : зб. тез XX Міжнар. наук. конгресу. Х.: Вид-во ХарРІ НАДУ «Магістр», 2020. С. 207-209.

5. Зуб А. В. Зовнішньополітичні виміри публічної політики інклюзивної освіти в умовах воєнного стану та повоєнного відновлення. Збірник тез II Міжнародної науково-практичної конференції «Публічне управління в Україні: виклики сьогодення та глобальні імперативи». (м. Хмельницький, 18 травня 2023 року). Хмельницький : Хмельницький університет управління та права імені Леоніда Юзькова, 2023. С. 97-99.

6. Зуб А.В., Машкіна О.І. Перспективи діяльності освітнього омбудсмена в умовах децентралізації. *Публічне управління XXI століття: синтез науки і практики* : зб. тез XIX міжнар. наук. конгресу, 19 квітня 2019р. Х.: Вид-во ХарРІ НАДУ «Магістр», 2019. С. 302-305.

7. Меляков А.В., Зуб А.В., Машкіна О.І. Публічна політика забезпечення прав осіб з особливими освітніми потребами: механізми, перешкоди, перспективи. *Інституціоналізація публічного управління в Україні в умовах євроінтеграційних та глобалізаційних викликів* : матеріали щорічної Всеукраїнської науково-практичної конференції за міжнародною участю (Київ, 24 травня 2019р.). Т.1. К. : НАДУ, 2019. С.85-87.

8. Машкіна О.І., Зуб А.В. Громадські бюджети як механізм ресурсного забезпечення прав дітей. *Публічне управління: традиції, інновації, глобальні тренди*: матеріали Всеукраїнської наук.-практ. конф. за міжнар. участю. 8 жов. 2021 р. Одеса : ОРІДУ НАДУ, 2021. С.172-173.

9. Зуб А. *Дистанційна інклюзивна форма навчання математики в ритмі часу: стан, проблеми, поради. Проблеми викладання математики у закладах освіти: теорія, методика, практика*: тези доповідей III Міжнародної конференції на честь 105-річчя О.В. Погорелова (26-28 березня, м. Харків, Україна). Харків : ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2024. 218 с.

8. Дотримання академічної доброчесності

На підставі вивчення тексту дисертації, наукових праць здобувача, Протоколу контролю оригінальності (перевірку наявності текстових запозичень виконано в антиплагіатній Інтернет-системі [Strikeplagiarism.com](https://www.strikeplagiarism.com)) встановлено, що робота виконана самостійно, текст дисертації не містить текстових запозичень, а дисертаційне дослідження відповідає вимогам академічної доброчесності.

9. Апробація матеріалів дисертації

Основні ідеї, теоретичні положення, висновки та результати дисертаційного дослідження обговорювались на засіданні кафедри права, національної безпеки та європейської інтеграції ННІ «Інститут державного управління» Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна, а також на таких комунікативних заходах: Публічне управління XXI століття: синтез науки і практики: Міжнародний науковий конгрес, 19 квітня 2019р. м. Харків; Інституціоналізація публічного управління в Україні в умовах євроінтеграційних та глобалізаційних викликів: Всеукраїнська науково-практична конференція за міжнародною участю, м. Київ, 24 травня 2019р.; Публічне управління: традиції, інновації, глобальні тренди: Всеукраїнська науково-практична конференція за міжнародною участю, 8 жовтня 2021 р. м. Одеса; Становлення та розвиток місцевого самоврядування в Україні. X Всеукраїнська науково-практична конференція, м. Хмельницький, 7 грудня 2021 року; «Публічне управління в Україні: виклики сьогодення та глобальні імперативи»: Міжнародна науково-практична конференція, м. Хмельницький, 11 лютого 2022 року; Публічне управління XXI століття: в умовах гібридних загроз: XXII Міжнародний науковий конгрес, м. Харків; II Міжнародна науково-практична конференція «Публічне управління в Україні: виклики сьогодення та глобальні імперативи», м. Хмельницький, 18 травня 2023 р.; VIII Міжнародна науково-практична конференція «Правові засади організації та здійснення публічної влади», м. Хмельницький, 6 травня 2025р.; III Міжнародна конференція на честь 105-річчя О. В. Погорелова Проблеми викладання математики у закладах освіти: теорія, методика, практика., м. Харків, 26-28 березня 2024р.

10. Оцінка структури, мови та стилю дисертації

Матеріал дисертації викладено в логічній послідовності та доступно для сприйняття. Дисертація написана науковим стилем мовлення, структура дисертації відповідає алгоритму здійсненого авторкою дослідження. Зміст, структура, оформлення дисертації та кількість публікацій відповідають вимогам «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії» (постанова Кабінету Міністрів України від 12.01.2022 р. № 44), наказу Міністерства освіти і науки України від 12.01.2017 р. № 40 «Про затвердження Вимог до оформлення дисертації».

11. Відповідність змісту дисертації спеціальності, за якою вона подається до захисту

За своїм фаховим спрямуванням, науковою новизною і практичною значимістю дисертаційна робота Зуб А.В. «Взаємодія органів публічної влади з інститутами громадянського суспільства в системі управління інклюзивною освітою в Україні» повністю відповідає галузі знань 28 – Публічне управління та адміністрування та відповідає паспорту спеціальності 281 – Публічне управління та адміністрування. Здобувачкою повністю виконано освітню та наукову складову третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти.

12. Результати обговорення та проведення презентації.

Рекомендація дисертації до захисту

Здобувачка представила основні результати дисертаційної роботи на розширеному засіданні кафедри права, національної безпеки та європейської інтеграції ННІ «Інститут державного управління» Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна щодо попередньої експертизи дисертації (витяг з протоколу № 19 розширеного засідання кафедри права, національної безпеки та європейської інтеграції від 12.05.2025 року) у формі презентації та наукової дискусії після її завершення.

У рамках цього розширеного засідання було ухвалено одноголосно рекомендувати дисертаційну роботу Зуб А.В. «Взаємодія органів публічної влади з інститутами громадянського суспільства в системі управління інклюзивною освітою в Україні» до захисту на здобуття наукового ступеня доктора філософії з галузі знань 28 – Публічне управління та адміністрування за спеціальністю 281 – Публічне управління та адміністрування.

Головуючий на розширеному засіданні
кафедри права, національної безпеки та
європейської інтеграції, доктор юридичних
наук, професор, завідувач кафедри права,
національної безпеки та європейської
інтеграції ННІ «Інститут державного
управління» Харківського національного
університету імені В.Н. Каразіна

 Лариса ВЕЛИЧКО